Dėmesį atkreipia kapas Nr. 6. Čia, 0,8 m gilumoje, aptikti 2×0, 45×0,4 m didumo medinio karsto kontūrai. Karste rastas 0,1 m storio degėsių sluoksnis, susimaišęs su sudegintais kaulais, bei keletas metalinių daiktų. Platesniajame karsto gale aptikta žmogaus kaukolė. Atrodo, kad kape palaidotas pusiau sudegintas žmogus.

Senkapyje atkasti apardyti žirgo griaučiai. Galimas daiktas, kad jis buvo palaidotas kartu su sudegintu šeimininku. Tokiu atveju šis kapas, kaip ir patys ankstyviausi sudegintų mirusiųjų kapai, sprendžiant iš įkapių, turėtų būti datuojamas XIII—XV amžiais. Tai patys ankstyviausi Piktagalio senkapyje aptikti kapai. Patys vėlyviausi nedegintų mirusiųjų kapai datuoti XVII a. antrosios pusės monetomis[1].

LIEPINIŠKIŲ SENKAPIO (UTENOS RAJ.) TYRINĖJIMAI 1970 M.

VYTAUTAS URBANAVICIUS

Senkapis yra Utenos rajono Kuktiškių apylinkės Liepiniškių k. Tai apie 50×50 m didumo kalvelė, esanti prie kelio Suoleliai—Biliakiemis.

Liepiniškių senkapis aptiktas 1971 m. balandžio mėn., buldozeriu pradėjus lyginti kalvelę, nes ji atsidūrė fermų komplekso statybos teritorijoje. Buldozeris išvertė žmonių kaulų ir įvairių metalinių dirbinių, kuriuos kolūkio pirmininkas V. Kerpiškis pristatė Utenos kraštotyros muziejui. Muziejus apie radinius informavo Kultūros ministeriją ir LTSR Mokslų akademijos Istorijos institutą, kuris kartu su Utenos kraštotyros muziejumi 1971 m. gegužės mėn. senkapį ištyrė.

Buvo atidengtas 435 m^2 plotas ir ištirta 100 nedegintų mirusiųjų kapų ir 1 sudeginto mirusiojo kapas. Didelę ištirtų kapų dalį (45) sudarė vaikų iki 14 metų amžiaus kapai.

Nedeginti mirusieji palaidoti įvairiomis kryptimis, nesilaikant eilių. Šiuo požiūriu Liepiniškių senkapis skiriasi nuo daugelio kitų vėlyvų Lietuvos senkapių. Mirusieji guldyti aukštielninki, ištiestomis kojomis; rankų padėtis įvairi. Daugelyje kapų rasta karstų liekanų. Dalis kapų aptikti pačiame žemės paviršiuje, nes kalvelė ilgą laiką buvo ariama.

[1] Plačiau apie Piktagalio senkapį žr. Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai, serija A, t. 1(38), 1972, p. 89—102.

Sudeginto mirusiojo kapas aptiktas apskritoje 50 cm skersmens duobutėje, kurios išliko tik dugnas po ariamu sluoksniu. Galimas daiktas, kad nuarta ir viršutinioji šio kapo dalis. Duobutėje rasta anglių, pelenų, sudegusių žmogaus kaulų fragmentų bei kelios puodo šukės. Visas šis turinys sudarė apie 10 cm storio sluoksnį. Atrodo, kad sudegę kaulai buvo supilti į puodą. Kitų įkapių nerasta.

Nedaug įkapių ir nedegintų mirusiųjų kapuose. 61-me kape mirusieji palaidoti visai be įkapių, keliuose kapuose rasta tik karsto vinių, peilis arba žiedas. Įkapių gausumu išsiskiria 2 moterų kapai — Nr. 26 ir 29.

Kape Nr. 26 mirusioji palaidota 275° kryptimi, aukštielninka, ištiestomis kojomis, sukeistomis virš juosmens rankomis. Virš dešiniojo peties rasta žalvarinė apskrita skardinė, 5,3 cm skersmens segė. Priekinė segės plokštuma puošta eile iškilų spurgelių, kuriuos vieną nuo kito skiria eilės mažesnių spurgelių. Ant dešiniojo raktikaulio rasta apskrita skardinė 8,4 cm skersmens segė, prie kurios išliko dvinyčio lininio audinio. Kiek žemiau, ant krūtinės, rastos dar 3 tokios pat plokščios segės. Išorinėje dešiniosios alkūnės pusėje rasta žalvarinė pasaginė kampuotais galais 5,5 cm skersmens segė. Ant abiejų rankų rasta po vieną žalvarinę juostinę užriestais galais apyrankę. Apyrankės padarytos iš 1,3 cm pločio siaurėjančiais galais žalvarinės juostelės.

Mirusiosios kaklą puošė apvara, sudaryta iš 7 žalvarinių kriaušės formos žvangučių ir 1 kauri kriauklelio. Dar vienas žalvarinis žvangutis rastas prie kairiojo šlaunikaulio. Po kairiąja alkūne aptiktas žalvariu apkaustytas pakabutis iš žvėries nago ar ilties. Vienas dešiniosios rankos pirštas papuoštas žalvariniu rombiniu priekiu ir sukeistais galais žiedu. Prie juostos buvęs prisegtas įtveriamasis peilis. Po griaučiais, ties dešiniąja alkūne, rastas nedidelis mėlyno stiklo karolis, o prie peties — paukščio kaulų. Moteriškė mirė, sulaukusi virš 55 m.

Analogiškai papuošta moteris buvo palaidota ir kape Nr. 29. Čia rastos 5 apskritos skardinės segės, kurių skersmuo 7,8—8,1 cm. 3 iš šių segių dengia viena kitą; prie jų rasta plono lininio dvinyčio audinio. Vietoj mažesniosios plokščios segės šiame kape, ant mirusiosios raktikaulio, rasta žalvarinė 5,8 cm skersmens ažūrinė segė. Prie kojų buvo padėtas molinis pūstais šonais puodas, petelių srityje ornamentuotas 2 banguotom linijom. Visi kiti daiktai tokie pat, kaip ir kape Nr. 26. Kape Nr. 29 griaučiai rasti apardyti — trūksta kaukolės. Tai trukdė nustatyti mirusiosios amžių.

Iš vyrų kapų paminėtinas kapas Nr. 13. Čia rastas ietigalis, įtveriamasis peilis, 2 geležinės diržo sagtys, 2 žalvarinės gran-

dys, skiltuvas, titnago gabalėlis ir paukščio kaulų. Tai vienintelis Liepiniškių senkapyje rastas ietigalis. Jo ilgis 24,7 cm. Kapuose Nr. 11 ir 55 rasta po geležinį skliuto formos kirvį, kapuose Nr. 36 ir 56 — galąstuvėlį. Be to, kape Nr. 36 mirusysis buvęs sujuostas 2 diržais. Vienas diržas 2,5 cm pločio, odinis, visas klotas 2,4 ir 2 cm skersmens žalvarinėm apskritom, iškilom plokštelėm, kurios viena su kita liečiasi. Plokštelės prie diržo pritvirtintos kniedėmis, kurias kitoje pusėje laiko mažesnės plokštelės. Diržo ilgis apie 150 cm. Jis susegtas žalvarine profiliuota dviguba 4,4×4,2 cm didumo sagtimi. Sagtis prie diržo pritvirtinta žalvariniu 2,5 cm pločio ir apie 9 cm ilgio apkalu. Šis diržas juosė storą milą. Kiek plonesnį vilnonį audinį juosė kitas diržas, kurio plotis 6 cm, o jo galas siauresnis — 2 cm. Jis susegtas 2,5×2,5 cm didumo geležine sagtimi. Prie mirusiojo kojų rasta odinių batų liekanų. Mirusysis palaidotas ąžuoliniame karste. Jis mirė 20—25 metų amžiaus. Kape buvo degėsių.

Kapuose Nr. 1, 21,49, 50, 70, 72, 99 rasta po labai sunykusią monetą, kurių priklausomumas kol kas nenustatytas.

Sprendžiant iš įkapių, senkapis datuotinas XV—XVII amžiais. Galimas daiktas, kad yra ir vėlesnių kapų. Chronologiškai Liepiniškių senkapis turėtų sietis su šalia esančiomis naujesnėmis kapinaitėmis.

SARIŲ SENKAPIO (ŠVENČIONIŲ RAJ.) TYRINĖJIMAI 1970—1971 M.

ONA KUNCIENĖ

Sarių senkapis yra 76 km nuo Vilniaus, kairėje plento į Švenčionis, Šutų apyl. Jis yra neaukštoje kalvelėje, kurią iš šiaurės ir rytų pusės supa miškas, pietinėje ir vakarinėje pusėje siekia dirbami laukai, o apie 200 m į šiaurės vakarus yra Sarių ežeras, iš kurio išteka Sarios upelis, tekąs kalvelės papėde. Kalvelės pietiniame šone, maždaug 100 m nuo senkapio, yra kaimo kapinaitės.

Didelė kapinyno dalis dar ketvirtame dešimtmetyje sunaikinta, tiesiant kelią iš plento į mokyklą.

Likusi senkapio dalis buvo apaugusi mišku, o, jį iškirtus, pokario metais virto dirbamu lauku. Šiaurinėje senkapio dalyje buvo kasami bulviarūsiai, ir todėl didelė kapinyno dalis sunaikinta.

1969 m., imant smėlį, vėl buvo išversta žmonių kaulų ir radinių. Į Švenčionių kraštotyros muziejų tada pateko geležinis ietigalis, peilis ir sagtis.